

مقایسه تطبیقی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی

شیوا جانمحمدی^۱

چکیده

ازدواج یکی از اساسی‌ترین و پایدارترین پیوندهای انسانی است که در جوامع مختلف، بر اساس باورها، ارزش‌ها و نظام‌های فکری متفاوت، تعاریف و اهداف گوناگونی دارد. در فرهنگ اسلامی، ازدواج نه تنها یک پیمان حقوقی و اجتماعی، بلکه پیوندی الهی و اخلاقی است که بر پایه مودت، رحمت، آرامش، مسئولیت‌پذیری، و تکامل معنوی استوار شده است. در مقابل، در فرهنگ غربی، ازدواج طی دهه‌های اخیر دستخوش تغییرات گسترده‌ای شده و از یک نهاد سنتی و خانوادگی به رابطه‌ای فردگرایانه و مبتنی بر انتخاب شخصی تبدیل شده است. این پژوهش با رویکردی تطبیقی، اهداف عاطفی، جنسی و اقتصادی ازدواج را در این دو فرهنگ بررسی کرده و تفاوت‌ها و شباهت‌های آن‌ها را تحلیل می‌کند. در دیدگاه اسلامی، ازدواج عاملی برای تحکیم روابط خانوادگی، تربیت نسل صالح، و تأمین سعادت دنیوی و اخروی است، در حالی که در دیدگاه غربی، ازدواج بیشتر به عنوان ابزاری برای تأمین نیازهای فردی، رضایت شخصی، و ثبات عاطفی در نظر گرفته می‌شود. بررسی آیات قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام در کنار تحلیل نظریات جامعه‌شناختی و روانشناختی غربی نشان می‌دهد که هرچند هر دو نظام فکری بر اهمیت عشق، تعهد، و امنیت روانی در ازدواج تأکید دارند، اما در مبانی، اهداف و کارکردهای این پیوند تفاوت‌های بنیادینی وجود دارد. این پژوهش ضمن ارائه تحلیل تطبیقی ازدواج در دو فرهنگ، به بررسی چالش‌های معاصر مانند کاهش میل به ازدواج، افزایش طلاق، و تغییرات اجتماعی در نهاد خانواده پرداخته و راهکارهایی برای تقویت بنیان خانواده ارائه می‌دهد. مطالب این تحقیق با استفاده از کتاب‌ها و اینترنت و نرم‌افزارها گردآوری و به شیوه‌ی توصیفی-تحلیلی جمع‌بندی شده است.

کلید واژگان:

ازدواج، اسلام، اخلاق، خانواده، روابط عاطفی، غرب.

مقدمه

ازدواج، یکی از اساسی‌ترین و مقدس‌ترین نهادهای بشری، نقشی بنیادین در رشد فردی و تعالی اجتماعی انسان ایفا می‌کند. این نهاد در فرهنگ‌ها و ادیان گوناگون، تعاریف و کارکردهای متنوعی به خود گرفته است. در آموزه‌های اسلامی، ازدواج به‌عنوان پیمانی الهی و ارزشی معرفی می‌شود که هدف از آن، دستیابی به آرامش روانی، ایجاد محبت و مودت میان همسران، و فراهم‌سازی زمینه‌ای سالم برای تربیت نسل صالح است. از سوی دیگر، در فرهنگ غربی، ازدواج طی دهه‌های اخیر با تغییرات اساسی مواجه شده است؛ از یک نهاد پایدار و خانوادگی به رابطه‌ای مبتنی بر فردگرایی و آزادی‌های شخصی تغییر جهت داده است. این تغییرات، چالش‌هایی جدی برای جوامع مدرن به همراه داشته است. مطالعه تطبیقی اهداف ازدواج در اسلام و غرب، نه تنها باعث درک عمیق‌تر تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو نظام فکری می‌شود، بلکه می‌تواند در پاسخ به مشکلات معاصر مانند کاهش تمایل به ازدواج، فروپاشی خانواده‌ها، و بحران‌های اخلاقی و اجتماعی مؤثر باشد. مقاله حاضر با تکیه بر منابع اصیل اسلامی (آیات قرآن و روایات) و مستندات معتبر غربی، اهداف ازدواج را در سه دسته اصلی عاطفی، جنسی، اقتصادی بررسی می‌کند که در ادامه بدان‌ها اشاره می‌شود.

در زمینه ازدواج در اسلام و غرب منابع معتبر و ارزشمندی توسط محققین و پژوهشگران گردآوری شده است که برخی از کارهای علمی انجام شده به ترتیب زیر است:

۱. کتاب «افزایش سن ازدواج» سمیه پوراحمدی، تهران: دانش‌پژوهان شریف‌یار، در سال ۱۳۹۹ که در آن به مساله سن ازدواج و عوامل افزایش آن پرداخته شده که یکی از معضلات جامعه اسلامی به دلیل روی آوردن جوانان به سبک زندگی غربی به شمار می‌رود ولی در این مقاله به مقایسه تطبیقی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی پرداخته شده است.

۲. کتابی با عنوان «آثار ازدواج از نظر اسلام و دانشمندان غربی» به قلم محمد کرمی، بی‌تا: سنجش و دانش، ۱۳۹۹ که در آن فقط به آثار و پیامدهای ازدواج در هر دو دیدگاه پرداخته؛ اما در این مقاله به مقایسه تطبیقی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی پرداخته شده است.

۳. مقاله «نگرش جوانان ایرانی به ازدواج انتخاب همسر و تشکیل خانواده» به نویسندگی محمد آقاسی و همکارانش، پژوهشنامه زنان، سال ششم، شماره ۲ در بهار و تابستان سال ۱۳۹۴ که در آن به بررسی ضرورت ازدواج، ملاک‌های انتخاب، علل و موانع و میزان تمایل جوانان به ازدواج پرداخته، اما این مقاله مقایسه تطبیقی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی صورت گرفته است.

۴. مقاله‌ی دیگری با عنوان «مقایسه تطبیقی شاخصه‌های همسرگزینی از دیدگاه فرهنگ اسلامی و غربی»، نهمین همایش بین‌المللی پژوهش‌های قرآنی، مقاله کنفرانسی، ۱۳۹۴ که در آن به صورت جزئی به مقایسه تطبیقی شاخصه‌های همسرگزینی از دیدگاه فرهنگ اسلامی و غربی پرداخته شده ولی در پژوهش حاضر، به صورت کلی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی مقایسه شده است.

۵. مقاله‌ای با عنوان «مقایسه تطبیقی جایگاه زنان در اسلام و غرب با تاکید بر دیدگاه امام خمینی (ره) و آیت الله خامنه‌ای» به قلم حسن حاجی زاده اناری، محمد رسولی، مقاله نشریه: زن و جامعه « دوره ۱۴، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۲ که در آن فقط جایگاه زنان به عنوان عضوی از خانواده و جامعه از دیدگاه اسلام و غرب با تاکید بر کلام امامین انقلاب مقایسه شده است ولی در این پژوهش، مساله ازدواج (که شخصیت مرد و زن در آن مطرح است) در فرهنگ اسلامی و غربی مورد مقایسه و بررسی قرار گرفته شده است.

۶. مقاله دیگری با «مقایسه تطبیقی سبک‌های فرزندپروری غرب و اسلام براساس حدیث حضرت رسول(ص) در تربیت فرزند» به نویسندگی محمد گلچین کوهی، مرتضی رضایی صوفی، نشریه: پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی « تابستان ۱۳۹۷ شماره ۳۹ که در آن فقط به مقایسه سبک‌های فرزندپروری (که از نتایج ازدواج است) در غرب و اسلام براساس حدیث حضرت رسول (ص) پرداخته ولی در تحقیق پیش رو، به صورت کلی مساله ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی مقایسه شده است.

ضرورت پرداختن به مقایسه تطبیقی ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی از آنجا ناشی می‌شود که این نهاد بنیادی در هر دو فرهنگ با تحولات و چالش‌هایی مواجه است. در فرهنگ غربی، ازدواج به سمت فردگرایی و آزادی‌های شخصی پیش رفته و با بحران‌هایی چون افزایش طلاق و کاهش تمایل به ازدواج روبروست. در مقابل، در اسلام، ازدواج به عنوان یک پیمان الهی با اهدافی چون مودت، آرامش و تربیت نسل صالح مطرح است. بررسی تطبیقی این دو رویکرد می‌تواند به درک بهتر تفاوت‌ها و شباهت‌ها، همچنین ارائه راهکارهایی برای حل مشکلات اجتماعی و تقویت بنیان خانواده کمک کند.

هدف از انجام این مقاله، بررسی و مقایسه تطبیقی اهداف ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی است تا تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو رویکرد در زمینه‌های عاطفی، جنسی و اقتصادی روشن شود. این مطالعه به منظور درک عمیق‌تر از تأثیرات فرهنگی و اجتماعی ازدواج در هر دو فرهنگ و ارائه راهکارهایی برای تقویت بنیان خانواده‌ها و حل بحران‌های معاصر، به ویژه در جوامع مدرن، انجام می‌شود. پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که چه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی در اهداف ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی وجود دارد؟ که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

الف) اهداف عاطفی

اهداف عاطفی ازدواج، به عنوان یکی از ابعاد اصلی این پیوند انسانی، به ایجاد ارتباطی عمیق و پایدار میان زوجین کمک می‌کند. در این راستا، ازدواج می‌تواند بستری برای رشد عاطفی، حمایت و همدلی، و ایجاد محیطی امن و محبت‌آمیز باشد. برای مقایسه بهتر این اهداف در دو فرهنگ اسلامی و غربی، می‌توان موارد زیر را در هر دو فرهنگ مقایسه کرد:

۱. مودت و رحمت

در قرآن کریم، مودت و رحمت به عنوان دو ویژگی اساسی در رابطه زناشویی معرفی شده‌اند. در آیه ای چنین آمده است:

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ^۱؛ و از نشانه‌های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدان‌ها آرام گیرید، و میانتان دوستی و رحمت نهاد. آری، در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند، قطعاً نشانه‌هایی است.»

این آیه به روشنی بیان می‌کند که هدف از ازدواج ایجاد آرامش و سکونت است و مودت و رحمت، به عنوان دو ویژگی اصلی، در این رابطه برقرار می‌شود. مودت به معنای محبت و دوستی عمیق و پایدار است که میان همسران ایجاد می‌شود و رحمت به معنای مهربانی، گذشت و رواداری در برابر یکدیگر در موقعیت‌های مختلف زندگی مشترک است.

به طور کلی، در دنیای غرب، برخلاف نگاه دینی به مودت و رحمت به عنوان ویژگی‌های الهی در ازدواج، مفاهیمی مانند احترام متقابل، حل تعارضات و نیازهای عاطفی به عنوان اصول پایه‌ای در روابط زناشویی شناخته می‌شوند. این تفاوت در نگاه‌های فرهنگی و دینی می‌تواند در فرایندهای مربوط به ازدواج و روابط شخصی تأثیرگذار باشد. در دنیای غرب نیز مودت و رحمت به طور غیرمستقیم اما حائز اهمیت در موفقیت روابط زناشویی مطرح می‌شوند. جان گاتمن، روان‌شناس مشهور در حوزه روابط زناشویی، در کتاب خود به اهمیت احترام و محبت متقابل در روابط اشاره کرده است که برای موفقیت یک ازدواج، توجه به نیازهای عاطفی طرفین و حفظ احترام متقابل از اهمیت زیادی برخوردار است. او این عوامل را به عنوان ارکان اصلی در ارتباطات زناشویی موفق معرفی می‌کند. در واقع، در دنیای غرب و به ویژه در مطالعه‌های علمی و روانشناسی، تأکید بیشتری بر نقش احترام، همدلی و مدیریت تعارضات در روابط زناشویی وجود دارد. همچنین او می‌گوید:

«برای حفظ یک ازدواج موفق، زوجین باید به یکدیگر احترام بگذارند و به طور مداوم نیازهای عاطفی یکدیگر را تأمین کنند. عشق و احترام در طول زمان، اساس دوام و پایداری رابطه است»^۲.

این دیدگاه در غرب به ویژه در روانشناسی روابط، به عنوان پایه‌های مهم یک ازدواج موفق مطرح شده است. در اینجا، به جای تأکید بر مودت و رحمت به طور خاص، مفاهیمی چون احترام متقابل و نیازهای عاطفی زوجین مورد توجه قرار دارند.

به طور کلی، در حالی که در اسلام مودت و رحمت به عنوان ویژگی‌های الهی و ضروری در ازدواج معرفی شده‌اند، در غرب نیز محبت و احترام به عنوان ارکان اساسی در روابط زناشویی شناخته می‌شوند،

۱. روم: ۲۱.

۲. گاتمن، هفت اصل برای موفقیت در زندگی زناشویی، ص ۱۲.

با این تفاوت که در فرهنگ غربی، این ویژگی‌ها بیشتر در چارچوب آزادی فردی و رضایت شخصی زوجین مورد توجه قرار دارند.

۲. تقویت حس همدلی و کاهش اضطراب‌ها

زندگی مشترک امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام و حضرت فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها سرشار از لحظات همدلی، ایثار و حمایت متقابل بود، به گونه‌ای که این ارتباط عمیق نه تنها باعث تقویت بنیان خانواده شد، بلکه عاملی اساسی در کاهش اضطراب‌ها و نگرانی‌های زندگی بود. همدلی در خانواده، که نقشی محوری در آرامش و سلامت روانی اعضای آن دارد، در سیره این دو بزرگوار جلوه‌ای ناب از همراهی و درک متقابل را نشان می‌دهد.

یکی از صحنه‌های بارز این همدلی در هنگامه سختی‌های امیرالمؤمنین علیه‌السلام پس از نبردها رقم خورد. حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها نه تنها در میدان‌های نبرد حضور مستقیم نداشت، اما پس از جنگ‌ها نقش مهمی در تسکین و آرامش علی علیه‌السلام ایفا می‌کرد. در جنگ احد، زمانی که رسول خدا صلی‌الله‌علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین علیه‌السلام مجروح شده بودند، حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها شخصاً زخم‌های پدرش را می‌شست و از همسرش علی علیه‌السلام نیز مراقبت می‌کرد. در منابع معتبر تاریخی آمده است:

«وَكَاثَتْ فَاطِمَةُ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِ أَبِيهَا الدَّمَ، وَ عَلَى يَضْبُ عَلَيْهَا الْمَاءَ بِالدَّلْوِ، فَلَمَّا رَأَتْ فَاطِمَةُ الدَّمَ يَزِيدُ عَلَى الْمَاءِ، أَخَذَتْ قِطْعَةً مِنْ حَصِيرٍ فَأَحْرَقَتْهَا، فَلَمَّا احْتَرَقَتْ جَعَلَتْهُ عَلَى الْجُرْحِ فَاسْتَمْسَكَ الدَّمُ؛ فَاطِمَةُ (سلام‌الله‌علیها) خون را از صورت پدرش می‌شست و علی (علیه‌السلام) با دلو بر روی او آب می‌ریخت. وقتی فاطمه دید که خون بیش از آب جاری است، تکه‌ای از حصیر را برداشت و آن را سوزاند. سپس خاکستر آن را روی زخم گذاشت، و در نتیجه خون بند آمد».

این روایت نشان می‌دهد که حضرت زهرا نه تنها در برابر رنج‌های همسرش بی تفاوت نبود، بلکه به‌طور عملی در کنار او ایستاد و در مدیریت بحران، مرهم‌گذاری بر زخم‌ها و کاهش استرس‌های ناشی از جنگ نقش اساسی ایفا کرد.

علاوه بر نقش حمایتی، حضرت زهرا در غیاب امیرالمؤمنین علیه‌السلام مسئولیت کامل خانه را برعهده داشت. زمانی که حضرت علی برای مأموریت‌های جهادی یا وظایف حکومتی از خانه دور می‌شد، فاطمه سلام‌الله‌علیها با وجود مشکلات فراوان، محیطی سرشار از آرامش و محبت را برای فرزندان خود فراهم می‌کرد. روزی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه و آله و سلم وارد خانه حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها شد و مشاهده کرد که او در حالی که خود بسیار خسته بود، در کنار گهواره امام حسین علیه‌السلام نشسته، در حال خواندن قرآن و آرام کردن فرزندش است. پیامبر اکرم خطاب به حضرت زهرا چنین فرمود:

۱. ابن هشام، السیره النبویه، ج ۲، ص ۲۹۳.

می‌کند. این رویکرد باعث می‌شود که زنان از وابستگی مالی به همسران خود رها شده و توانایی بیشتری برای ایفای نقش فعال در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خانواده پیدا کنند. اشتغال هر دو شریک در خانواده می‌تواند به کاهش نابرابری‌های جنسیتی در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی کمک کند، به‌ویژه در جوامعی که تاکید بیشتری بر برابری حقوق زنان و مردان دارند.^۱

افزایش درآمد حاصل از اشتغال هر دو شریک خانواده به بهبود وضعیت مالی و کیفیت زندگی اعضای خانواده کمک می‌کند. با افزایش درآمد، تأمین نیازهای اساسی خانواده، مانند مسکن، آموزش و بهداشت، تسهیل می‌شود و فشار مالی بر خانواده کاهش می‌یابد. این امر می‌تواند به تقویت رفاه اجتماعی و اقتصادی جامعه نیز منجر شود، زیرا وضعیت مالی بهتر خانواده‌ها بر بهبود شرایط کلی جامعه تأثیرگذار است. با این حال، دوشغله بودن زوجین ممکن است چالش‌هایی نیز به همراه داشته باشد. مطالعات نشان می‌دهند که اشتغال هر دو طرف ممکن است منجر به افزایش استرس و کاهش زمان کیفیتی که زوجین با یکدیگر و با فرزندان خود سپری می‌کنند، شود.^۲ به همین دلیل، مدیریت زمان و تقسیم وظایف به‌صورت منصفانه و هماهنگ برای حفظ تعادل در زندگی خانوادگی اهمیت زیادی دارد.

سوم) هزینه‌های سنگین ازدواج

هزینه‌های سنگین ازدواج در جوامع غربی به‌عنوان یکی از چالش‌های عمده اقتصادی مطرح است که تأثیرات عمیقی بر تصمیمات فردی و اجتماعی دارد. این هزینه‌ها شامل مخارج مربوط به مراسم عروسی، تأمین مسکن و سایر هزینه‌های زندگی مشترک می‌شود. بر اساس تحقیقات، هزینه‌های مراسم عروسی در کشورهای غربی، به‌ویژه در ایالات متحده، به‌طور متوسط به حدود ۳۰,۰۰۰ دلار می‌رسد. این مبلغ شامل هزینه‌هایی مانند مکان برگزاری، پذیرایی، لباس عروس و داماد، عکاسی، موسیقی و دیگر جزئیات مراسم است.^۳

پس از مراسم عروسی، یکی دیگر از چالش‌های بزرگ زوجین، تأمین مسکن است. در بسیاری از کشورهای غربی، به‌ویژه در شهرهای بزرگ، قیمت مسکن و اجاره‌بها فشار مالی زیادی را به زوج‌های جوان وارد می‌آورد. این امر ممکن است منجر به تأخیر در خرید خانه و افزایش بدهی‌های شخصی شود. به علاوه، هزینه‌های زندگی روزمره، مانند هزینه‌های آموزش و بهداشت، نیز فشارهای مالی بیشتری بر خانواده‌های جدید وارد می‌آورد. با این حال، هزینه‌های بالای ازدواج و زندگی مشترک باعث شده است که بسیاری از زوجین در تلاش باشند تا با برنامه‌ریزی مالی دقیق و کاهش هزینه‌های غیرضروری، بر این مشکلات غلبه کنند.^۴

۱. <https://www.porseman.com> در تاریخ ۲۲/۱۰/۱۴۰۳.

۲. همان.

۳. الماسی، محمدی، ترتیب اموال زوجین در حقوق ایران و فرانسه- نسخه متنی، در سایت <https://library.tebyan.net/fa/Viewer/Text/90746/0T> در تاریخ ۲۱/۱۱/۱۴۰۳.

۴. همان.

استفاده از منابع مالی مشترک، تهیه بودجه خانوادگی و مشاوره‌های مالی می‌تواند به زوجین کمک کند تا با مدیریت صحیح منابع خود، از فشارهای مالی کاسته و به اهداف اقتصادی خود برسند.

در یک مقایسه کلی میان اهداف اقتصادی ازدواج در اسلام و غرب، می‌توان دریافت که رویکرد اسلامی به ازدواج، رویکردی تکمیلی و مشارکتی است که در آن ازدواج عاملی برای گشایش اقتصادی، تقسیم عادلانه وظایف و جلوگیری از اسراف و ایجاد برکت معرفی می‌شود. در این نگرش، خانواده هسته‌ای است که با همکاری و مسئولیت‌پذیری اعضا، بنیان اقتصادی سالم و پایداری می‌یابد.

در مقابل، دیدگاه غالب غربی بر استقلال مالی فردی تأکید دارد و به جای همکاری اقتصادی خانوادگی، بر حفظ مرزهای اقتصادی زن و مرد تمرکز می‌کند. همچنین، دوشغله بودن زوجین به‌عنوان یک ضرورت اقتصادی دیده می‌شود و هزینه‌های سنگین ازدواج گاه به مانعی برای تشکیل خانواده تبدیل می‌شود، که خود نشانه‌ای از فشارهای فردگرایانه بر ساختار اقتصادی ازدواج در غرب است.

در نتیجه، می‌توان گفت که نگرش اسلامی با تأکید بر مشارکت، قناعت و برکت، به پایداری خانواده و جامعه کمک می‌کند؛ در حالی که نگرش اقتصادی غربی، با تأکید بر استقلال و رقابت مالی، گاه موجب تضعیف پیوندهای خانوادگی و افزایش فشارهای اقتصادی فردی می‌گردد.

نتیجه‌گیری

ازدواج به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای انسانی، در هر دو فرهنگ اسلامی و غربی با اهداف و کارکردهای متفاوتی تعریف شده است. در اسلام، ازدواج یک پیمان الهی است که بر اساس ارزش‌های معنوی و اخلاقی، به دنبال ایجاد مودت، آرامش و تربیت نسل صالح است، در حالی که در فرهنگ غربی ازدواج بیشتر به عنوان رابطه‌ای مبتنی بر فردگرایی و آزادی‌های شخصی مطرح می‌شود. این تفاوت‌ها و تغییرات در اهداف و مفاهیم ازدواج، به‌ویژه در دنیای مدرن، چالش‌هایی را برای خانواده‌ها و جوامع ایجاد کرده است. در این مقاله، تلاش می‌شود تا این تفاوت‌ها و شباهت‌ها مورد بررسی قرار گیرد و آثار آن بر روابط خانوادگی و اجتماعی تحلیل شود.

بررسی مقایسه‌ای ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی اهمیت زیادی دارد زیرا ازدواج به عنوان یک نهاد اجتماعی تأثیر عمیقی بر ساختار خانواده و جامعه دارد. تفاوت‌های موجود در اهداف ازدواج در این دو فرهنگ می‌تواند به تغییرات و چالش‌هایی در روابط خانوادگی و اجتماعی منجر شود. این مطالعه به درک بهتر این تفاوت‌ها و یافتن راهکارهایی برای تقویت بنیان خانواده در دنیای مدرن کمک می‌کند.

ازدواج، به عنوان یکی از اساسی‌ترین پیوندهای انسانی، نقش مهمی در تأمین آرامش، استحکام خانواده و تکامل فردی و اجتماعی ایفا می‌کند. بررسی تطبیقی اهداف ازدواج در فرهنگ اسلامی و غربی نشان می‌دهد که هرچند هر دو نظام به اهمیت عشق، تعهد و امنیت روانی در ازدواج تأکید دارند، اما تفاوت‌های بنیادینی در مبانی و کارکردهای آن وجود دارد. در اسلام، ازدواج یک پیمان مقدس است که علاوه بر تأمین نیازهای عاطفی، جنسی و اقتصادی، زمینه‌ساز تعالی معنوی، تقویت بنیان خانواده و سعادت اخروی است. در مقابل، در فرهنگ غربی، ازدواج در دهه‌های اخیر بیشتر رویکردی فردگرایانه و مبتنی بر انتخاب شخصی یافته و در بسیاری از موارد از یک رابطه پایدار خانوادگی به یک قرارداد اجتماعی قابل تغییر تبدیل شده است.

تحلیل آیات قرآن، روایات اسلامی، و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی غربی نشان می‌دهد که تغییرات در نگرش به ازدواج، به‌ویژه در جوامع غربی، چالش‌هایی مانند افزایش نرخ طلاق، کاهش تمایل به ازدواج، فروپاشی خانواده‌ها و بحران‌های اخلاقی و اجتماعی را به همراه داشته است. در مقابل، آموزه‌های اسلامی با تأکید بر مودت، رحمت، تعهد و تقسیم عادلانه نقش‌ها، ساختاری منسجم و پایدار برای خانواده ارائه می‌دهند. بنابراین، بازنگری در دیدگاه‌های معاصر نسبت به ازدواج و بهره‌گیری از اصول مشترک و پایدار این دو فرهنگ می‌تواند به تقویت بنیان خانواده و کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک کند.

منابع

* قرآن کریم.

کتاب‌های فارسی

۱. جمعی از نویسندگان، بانک جامع حضرت زهرا سلام الله علیها، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان ۱۳۹۰.
۲. حسینی قمی، سیدحسین، سیره علوی (تربیتی، اقتصادی و حکومتی)، قم: عطش، ۱۳۹۴.
۳. حیدری نراقی، علی محمد، پیوند آسمانی ازدواج از دیدگاه قرآن و عترت، قم: مهدی نراقی، ۱۳۸۸.
۴. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الأخلاق، قم: الشریف الرضی، چاپ چهارم، ۱۳۷۰.
۵. گاتمن، جان، هفت اصل برای موفقیت در زندگی زناشویی، ترجمه: محمدرضا باطنی، بی‌جا: دانژه، ۱۳۹۵.
۶. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، مترجم: حمیدرضا شیخی، بی‌جا: موسسه فرهنگی دارالحديث، چاپ ۱۵، ۱۳۹۵ ش.
۷. مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، دانستنیهای خانواده، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۸۸.
۸. مطهری، مرتضی، اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب، بی‌جا: صدرا، چاپ: ۱۷، ۱۳۸۳.
۹. هوچیلد، آرلی راسل، ماچونگ، آن، شیفت دوم: خانواده‌های شاغل و انقلاب، بی‌جا: بی‌تا، ۲۰۱۲ م.

کتاب‌های عربی

۱۰. ابن هشام، السیره النبویه، تحقیق مصطفی سقا، ابراهیم آبیاری و عبدالحفیظ شلبی، بیروت: دار ابن کثیر، ۱۴۱۰ ق.
۱۱. ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، قم: چاپ علامه، ۱۳۷۹ ق.
۱۲. ابن ماجه، محمد بن یزید، سنن ابن ماجه: ابواب التجارات- ابواب الزهر الاحادیث: ۲۱۳۷ - ۴۳۴۱، بی‌جا: شیخ الاسلام احمد جام (مکتبه البشری)، ۱۳۹۹.
۱۳. اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمه فی معرفه الاثمه، مترجم: علی بن حسین زواره‌ای، بی‌جا: نور محبت، ۱۳۹۳.
۱۴. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۰۹ ق.
۱۵. طبرسی، ابوعلی فضل بن الحسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، بیروت: بی‌نا، ۱۳۹۰ هـ ق.
۱۶. عروسی حویزی، عبدعلی، تفسیر نورالثقلین، ترجمه: جمعی از فضلاء حوزه تفسیر، قم: دفتر نشر نوید اسلام، ۱۳۸۹.
۱۷. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، محقق: علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، تهران: دار الکتب الإسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۱۸. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، بیروت: احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.

۱۹. نوری، حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، محقق: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۴۰۸ ق.

مقالات

۲۰. ثروتمندهاشمی، سیداحمد، بخشی قولنجی، سمیه، ازدواج و تشکیل خانواده در دیدگاه علوم انسانی اسلام و علوم انسانی غرب، مقاله کنفرانسی: اولین همایش ملی علوم انسانی اسلامی، ۱۳۹۴.
۲۱. الماسی، نجادعلی، محمدی، مرتضی، ترتیب اموال زوجین در حقوق ایران و فرانسه - نسخه متنی، در سایت <https://library.tebyan.net/fa/Viewer/Text/90746/0>.

سایت ها

۲۲. <https://jafarhashemlou.blogfa.com/post/2144>.

۲۳. <https://pasokhgoo.ir/node/14623>.

۲۴. پایگاه اطلاع رسانی آیت الله جعفر سبحانی.